

Тимошук Ю.
м.Херсон, Україна
iuliia.tymoshchuk@gmail.com

СУТНІСТЬ І СПЕЦИФІКА ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОРСЬКИХ ФАХІВЦІВУ ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

In the article, the author considers issues connected with the essence and specific features of professional competence for seafarer specialists in process of teaching foreign language for specific purposes.

Special attention is paid to implementing the communicative approach to studying foreign languages. In addition to that, the author determines the role of foreign communicative competence in the process of forming a well-qualified seaman.

Key components of communicative competence and training methods are defined; factors of cadets' readiness for future professional activity are characterized. It is determined that foreign professional competence of future seafarers is complex of lexical, grammar, social and cultural and professional knowledge, skills needed for foreign communication in different situations and spheres that are interconnected with fulfillment of professional tasks and functional duties.

The main idea which the author wanted to cover in the article is the importance of communicative competence and also foreign communicative approach in forming a comprehensively developed seaman, ready to his professional activities and also to act appropriately in all possible extreme situations which may occur.

Key words: foreign communication, communicative competence, Professional English, communicative approach.

Постановка проблеми.Сьогодні в Україні іншомовна професійна компетентність як ніколи затребувана не тільки особистістю, а й державою. Володіння іноземною мовою у майбутньому допоможе морському фахівцю швидше адаптуватися в сучасному професійному світі і більш успішно здійснювати свої професійні функції; набувати більшої компетентності у професійній діяльності; формувати методичну та психологічну готовність до зміни виду і характеру своєї професійної діяльності.

Розвиток комунікативної компетентності майбутніх моряків залежить передусім від соціально-культурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які б забезпечували входження особистості в інший соціум і сприяли її соціалізації в новому суспільстві. Відтак головною метою сучасної системи освіти є гармонійний розвиток особистості, а навчання постає як основа та засіб цього розвитку.

На сьогодні постала гостра необхідність навчити курсантів вищих морських навчальних закладів використовувати англійську мову в діалозі культур сучасного світу, підготувати їх до спілкування в реальних життєвих ситуаціях, навчити їх самостійно отримувати нові знання з метою підвищення рівня власної професійної компетентності та стати конкурентноспроможними на світовому ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Маємо відзначити, що сьогодні чимало дослідників розглядають питання формування іншомовної комунікативної компетентності. Серед них можемо відзначити Н. Костенко, Т. Грінченко, О. Іскандаров, В. Тенішеву, Ю. Жукова, М. Панченкову та багатьох інших. Проблеми, пов'язані з методикою викладання іноземних мов у вищій школі та формуванням іншомовної професійної компетентності досліджували Д. Барська, І. Веретіна, П. Гальскова, Р. Гришкова, О. Єфімова, Г. Заволянська, Г. Китайгородська, З. Коннова, Т. Кривошеєва, Р. Мартинова, Н. Микитенко, Н. Мойсеєнко, Л. Морська та ін.

Мета статті – розкрити сутність та схарактеризувати специфіку іншомовної професійної компетентності майбутніх морських фахівців у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням.

Науковці наголошують, що сучасним досягненням у галузі методики навчання іноземних мов для спеціальних цілей став такий висновок: «оскільки іноземна мова знаходить своє застосування в різних ситуаціях спілкування спеціалістів різних професій і різних спеціалізацій всередині професійної галузі, то, визначивши особливості типових ситуацій спілкування фахівців кожної конкретної галузі, можна моделювати процес їх реальної комунікації, і, відібравши попередньо для цього необхідний мовний та мовленнєвий матеріал, звузати весь широкий діапазон іноземної мови до конкретних потреб спеціалістів і цим полегшити процес оволодіння мовою для спеціальних цілей» (Теляшенко, 2003, с. 80).

Формування іншомовної професійної компетентності курсантів та студентів вищих морських навчальних закладів відбувається під час навчання студентів читання фахових текстів, мовлення, аудіювання та письма для забезпечення можливості й спроможності спілкування у майбутній професійній сфері, тобто формується іншомовна професійна компетентність майбутнього морського фахівця. Професійно орієнтована іншомовна діяльність передбачає підготовку майбутніх фахівців до ділового спілкування в усній і письмовій формах іноземною мовою. Необхідною умовою досягнення цієї мети є комплексний розвиток умінь курсантів та студентів в усіх видах мовленнєвої діяльності у процесі професійної підготовки.

Головним завданням опанування іноземною мовою професійного спрямування у вищих навчальних закладах сьогодні є не просто навчити студентів користуватися нею як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях, а використовувати іноземну мову в усіх видах мовленнєвої діяльності в ситуаціях професійної діяльності, оскільки й «ефективність навчання безпосередньо залежить від ступеня наближення процесу передачі знань, формування навичок і вмінь до реальних умов їх практичного застосування» (Насонова, 2002, с. 243).

Іншомовна комунікативна компетентність майбутніх морських фахівців є невід'ємним компонентом професійної підготовки та становить собою комплексний особистісний ресурс, що забезпечує можливості ефективної взаємодії в процесі використання іноземної мови як засобу вирішення професійних завдань (Солодовникова, 2009, с. 45).

Говорячи про іншомовну комунікативну компетентність курсантів при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням, доцільно сказати про можливість і необхідність формування навчальної, мовної, соціолінгвістичної, соціокультурної компетенцій як основних складових у процесі формування комунікативної компетентності. Формування мовної компетенції при цьому має бути спрямовано на розвиток умінь користуватися мовним матеріалом у процесі отримання певної інформації в ході міжкультурного спілкування. Наявність соціолінгвістичної компетенції передбачає вміння користуватися реаліями, особливими зворотами, специфічними правилами мовного спілкування, характерними для країн, мова яких вивчається. У свою чергу соціокультурна компетенція визначається знанням соціокультурних особливостей цієї країни. Навчальну компетенцію формують такі вміння, як вміння працювати зі словником, довідковою літературою тощо.

Отже, сутність іншомовної професійної компетентності майбутнього морського фахівця розкривається у певному рівні володінні ним іноземною мовою, мовленням, соціокультурними та професійними знаннями, вміннями і навичками, що дають можливість доцільно варіювати мовленнєвою поведінкою залежно від функціонального чинника іншомовного спілкування. Таке іншомовне спілкування створює підґрунтя для комунікативного бікультурного розвитку студента.

Можна з упевненістю сказати, що сьогодні мова зі спеціальності перетворюється на мову для спеціальності. Найкращі результати в процесі формування комунікативних умінь студента дає використання сприятливого психологічного клімату на заняттях, створення

позитивної мотивації студентів до вивчення іноземної мови. На заняттях, що проводяться викладачами кафедри іноземних мов, передбачається проведення дискусій, вивчення кейсівтощо (Зайцева, 2007, с. 44).

У процесі оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю відбувається не тільки вирішення комунікативно-значущих завдань, а й оволодіння професійно-значущими знаннями, вміннями, навичками, відбувається розвиток професійних здібностей, необхідних для вирішення професійних завдань.

У морських навчальних закладах серед інших інтенсивно впроваджується комунікативний підхід у викладанні іноземної мови. Комунікативний підхід зумовлює підбір мовного та мовленнєвого матеріалу й особливості навчальних методів, прийомів і вправ. Хоча робота з технічними текстами все ще займає значну частину у процесі опанування іноземної мови професійного спрямування у вищих технічних навчальних закладах, однак опрацювання лексико-граматичного наповнення тексту набуває при комунікативному підході нового змісту через його практичне використання у процесі спілкування. Не обминає увагою викладач іноземної мови і такого потужного навчального методу, як колективні ігрові ситуації. Вони сприяють не тільки вдосконаленню комунікативних навичок, але й розвитку пам'яті, критичного мислення та покращують емоційний клімат у колективі. Таким чином, потреба в реальному професійному спілкуванні в певному форматі задовольняється на уроках іноземної мови, де викладач моделює та допомагає прожити студентам ситуації, наближені до професійного життя (Бородіна, 2005, с. 29).

Одним із прикладів упровадження комунікативного підходу у викладанні англійської мови за професійним спрямуванням у вищому морському навчальному закладі України є Херсонська державна морська академія. У цьому навчальному закладі реалізується проект «Комунікативний підхід до викладання англійської мови за професійним спрямуванням», який рекомендований міжнародною морською організацією в Модельному курсі 3.17. Для реалізації проекту розроблено наскрізні робочі програми, що конкретизують зміст, граматичні і лексичні одиниці та комунікативні вміння курсантів. Ці програми відповідають сучасним вимогам теоретичного і прикладного характеру.

В академії використано такі принципи комунікативного підходу:

- мова – засіб спілкування;
- центральний суб'єкт навчання – курсант;
- мова вивчається засобами мови;
- курсанти вчаться завдяки активному залученню;
- навчальні завдання повинні відображати спілкування в реальному житті.

Основне призначення іноземної мови за професійним спрямуванням як навчальної дисципліни полягає в оволодінні студентами уміннями спілкуватися іноземною мовою при здійсненні професійної діяльності. Мова йде в цьому випадку про формування комунікативної компетенції, тобто здатності та готовності здійснювати як безпосереднє спілкування (говоріння, розуміння на слух), так і опосередковане спілкування (читання з розумінням іншомовних технічних текстів, письмо).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, іншомовна професійна компетентність майбутніх морських фахівців – складне утворення, що уможливило його здатність спілкуватися у процесі іншомовного фаховозорієнтованого спілкування. Сутність іншомовної професійної компетентності майбутнього моряка розкривається у певному рівні володінні ним іноземною мовою, мовленням, соціокультурними та професійними знаннями, вміннями і навичками, що дають можливість доцільно використовувати мовні знання залежно від ситуації професійного спілкування. Сукупність навчання з життєвими ситуаціями можливими в професійній діяльності, впровадження комунікативного підходу у викладанні – все це є беззаперечною запорукою становлення всебічно розвинутого, здатного до високоякісної трудової діяльності та самоорганізації моряка-професіонала.

Перспективи подальших досліджень. Надзвичайно актуальною є тема формування іншомовної професійної компетентності майбутніх морських фахівців і тому важливо здійснити подальші наукові розвідки з цієї проблеми.

Список використаних джерел

1. Бородіна Г. І. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземної мови у немовному ВНЗ / Г. І. Бородіна // Іноземні мови. – 2005. – № 2. – С. 28-30.
2. Зайцева І. В. К вопросу о формировании иноязычной профессиональной коммуникативной компетенции у студентов неязыковых специальностей Электронный ресурс+ / И. В. Зайцева // Развитие иноязычной компетенции студентов университета неязыковых специальностей. – Оренбург: Оренбургская электронная библиотека, 2007. – Режим доступа: <http://artlib.osu.ru/konf07/30.pdf>.
3. Насонова Н. А. Передача інформації в процесі вивчення іноземної мови / Н. А. Насонова // Проблеми гуманізму і освіти: зб. матеріалів науково-метод. конф., м. Вінниця, 21-22 травня 2002 р. – В 2-х т. – Вінниця: Універсум, 2002. – Т. 2. – С. 241-243.
4. Солодовникова Ю. Ю. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции как условие профессиональной подготовки специалиста социальной работы / Ю. Ю. Солодовникова. – Курск, 2009. – 201 с.
5. Теляшенко В. Л. Професійно орієнтоване навчання студентів іноземної мови в немовному вузі / В. Л. Теляшенко // Теорія та практика державного управління: зб. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т; редкол.: [Г. І. Мостовий та ін.]. – Вип. 4. «Актуальні питання навчання іншомовної комунікації у вищих навчальних закладах». – Харків: Магістр, 2003. – С. 78-81.
6. Впровадження комунікативного підходу в Херсонській державній морській академії *Електронний ресурс+. – Режим доступу: <http://kma.ks.ua/ob-akademii/komunikativnij-pidkhdid>.

Тимчук Л., Микитейчук Х.

м. Чернівці, Україна

ltymchuk@chnu.edu.ua

k.mykyteichuk@chnu.edu.ua

ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

The potential adults' educational opportunities as a resource of social work are discovered. Based on a brief historical retrospective, there was highlighted the experience of using adult education as a preventive tool for solving social problems. The social functions content of adult education (adaptive, informative, developmental, and compensatory) is studied. On their basis the adult education types and forms (additional or developing, compensatory, adaptive, advanced, post-base, modernized, updating and restoring) are characterized. The social functions realization areas of adult education are described and defined, and there was presented some current educational offers digest in Ukraine for adult population.

Key words: social work, adult education, formal education, informal education, adult education social functions.

Постановка проблеми. Концепція навчання протягом усього життя і освіта дорослих як її основна стратегія є нарізним каменем сучасних процесів становлення демократичної, правової, соціальної держави, оновлення соціально-економічних і духовних умов розвитку українського суспільства.

У сучасній міжнародній термінології освіта дорослих трактується як «комплекс поступових процесів формального чи іншого навчання, за допомогою яких люди, які є, з точки зору суспільства, якому вони належать, дорослими, розвивають свої здібності, збагачують свої знання і удосконалюють технічні та професійні кваліфікації чи застосовують їх у новому напрямі для задоволення своїх потреб і потреб свого суспільства» (Гамбургська Декларація про навчання дорослих, 1997).